

Sirkusfoorumi

MUISTIO

Aika ja paikka: 24.1.2009 klo 9:45-13 Hotelli Cumulus, Koskikatu 5, Tampere

Läsnä:

Marja Hollo, opetusneuvos, Opetushallitus

Petri Heikkilä, vastuupettaja, sirkusalan perustutkinto, Koulutuskeskus Salpaus

Riikka Åstrand, koulutussuunnittelija, Koulutuskeskus Salpaus

Tomi Purovaara, toiminnanjohtaja, Sirkuksen tiedotuskeskus (puheenjohtaja)

Johanna Mäkelä, tiedottaja, Sirkuksen tiedotuskeskus (sihteeri)

Timo Aaltonen, Tampere

Markku Aulanko, OPH:n näyttötutkintolautakunta, sirkustaidejaosto

Petteri Jakobsson, Circus Ruska

Carl Jr Järnström, Sirkus Finlandia

Anna-Kaisa Järvi, sirkustaidejaosto

Harri Karvonen, Esiintyvät Taiteilijat ry

Taina Kopra, Sorin Sirkus

Riku Lievonen, Cirko-Uuden sirkuksen keskus

Kari Nieminen, Tampere

Ann-Mari Virta, Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Arx

Mette Ylikorva, Suomen nuorisosirkusliitto, Monitaideyhdistys Piste ry

Sirkuksen tiedotuskeskuksen toista kertaa koollekutsumassa sirkuskentän yhteisessä keskustelutilaisuudessa oli läsnä 15 osallistujaa. Circus Ruska-festivaalin yhteydessä Tampereella järjestetty sirkusfoorumi keräsi ideoita Euroopan sirkuspäivän viettoon ja pureutui sirkuskoulutuksen ajankohtaisiin näkyymiin ja ammatillisten perustutkintojen perusteiden uudistamiseen.

Tässä muistion osassa ammatillisten perustutkintojen perusteiden uudistamista koskenut osuus.

Marja Hollo, Opetushallitus (OPH): Ammatillisten perustutkintojen perusteiden uudistaminen

Marja Hollon esityskalvot ovat tämän muistion liitteenä.

Tutkinnon perusteilla tehdään mahdollisuus toteuttaa opetusta, mutta tutkinnon perusteissa ei kerrota miten opetus tulisi järjestää. Se ratkaistaan oppilaitoksissa. Tutkinnon perusteissa pitää ottaa kantaa siihen, että opiskelijan motivaatio ja asenne on oikea, mutta niin että koulutuksen aikana sitä opetetaan niin, että oppilas osaa koulutuksen jälkeen toimia niin kuin kyseisessä ammatissa edellytetään.

Aiemmin Suomessa on tehty valtakunnallisia opetussuunnitelmia. Ne muuttuivat vajaa kymmenen vuotta sitten opetussuunnitelman perusteiksi ja nyt puhutaan tutkinnon perusteista. Opetussuunnitelman jokainen koulutuksen järjestäjä tekee itse.

Marja Hollo kertoi olleensa mukana Salpauksen sirkuskoulutuksen tutkintonimikkeen valintavaiheissa. Tuolloin ehdotuksina nimekkeeksi olivat sirkusartisti, sirkusesiintyjä, sirkustaitaja tai sirkustaiteilija. Koulu esitti itse silloin sirkusartistia. Vuonna 2003 kielitoimiston kanta oli, että sopivina tutkintonimikkeinä pidettiin sirkusartistia ja sirkustaiteilijaa. Jälkimmäistä sillä edellytyksellä, ettei se ole käytössä minkään koulutusasteen nimikkeenä. Sirkusesiintyjä kuulosti tilapäiseltä ja ilman koulutusta olevalta toimijalta. Taitaja sopii merkitykseltään, mutta on tyyliltään harvinainen. Tältä pohjalta Opetushallitus esitti sirkusartistia tutkintonimikkeeksi alan kansainvälisyys huomioon ottaen. Tutkintonimikkeen tulisi ilmaista (pidemmän ajan kuluttuakin), että kyseinen henkilö on suorittanut alan perustutkinnon. Lisäksi tutkintonimikkeeksi tulisi osoittaa tekijänä olemista.

Ammatillisia perustutkintoja on Suomessa tällä hetkellä 53. Sirkusartisti on yksi näistä. Kulttuurialojen tutkintoja on näistä yhteensä 7 (2009).

Tutkinnon perusteiden uudistusta ei pystytä tekemään yhden alan tai oppilaitoksen toiveiden mukaan, koska takana on kaikkien ammatillisten perustutkintojen uudistaminen ja synkronointi myös EU:n tasolla. Läheisissä tutkinnoissa ja myös kaikissa 53 tutkinnossa osaamisen määrittelytasojen tulee olla yhtenäiset. Kun osaamista arvioidaan tyydyttävän, hyvän ja kiitettävän tasoilla, niin kaikilla aloilla tulee olla samantapainen taso ammatillisessa peruskoulutuksessa. Sirkusalan perustutkinnon taso Salpauksen toteutuksena saattaa olla hieman korkeampi kuin ammatillisen peruskoulutuksen taso yleensä. Sitä täytyy pohtia tutkinnon perusteita päivitettäessä.

Nykyiset koulutusasteet ovat: taiteen perusopetus, ammatillinen peruskoulutus, johon kuuluu myös lukio (lukio ja ammatillinen peruskoulutus ovat siis toista astetta) sekä ammattikorkeakoulu ja yliopisto.

Ammatillisen perustutkinnon jälkeen voi suorittaa ammattitutkinnon (AT) ja erikoisammattitutkinnon (EAT). Erikoisammattitutkinto tarkoittaa osaamista ammattitutkinnon päälle. Taitoaineissa se merkitsee esimerkiksi taidon kehittämistä tai yrittäjyyden koulutusta ammattitutkinnon päälle.

Sirkusalan perustutkinto voidaan suorittaa joko ammatillisessa peruskoulutuksessa tai näyttötutkintona. Ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvät ammattitaitoa täydentävät tutkinnon osat (entiset yleissivistävät opinnot, 20 opintoviikkoa koko tutkinnon 120 opintoviikosta). Nämä eivät tule mukaan näyttötutkintoon, jossa ammatillinen osuus eli 90 opintoviikkoa näytetään. Näyttötutkintomahdollisuus on tapa suorittaa tutkinto näyttämällä osaaminen, mutta tutkinnon perusteet ovat samat kuin ammatillisessa peruskoulutuksessa. Joihinkin tutkinnon osiin voidaan järjestää valmistavaa koulutusta.

Petri Heikkilä: Salpaus on suunnitellut puolen vuoden opintopakettia jouluna valmistuville täydennyskoulutuksena, jossa olisi puolet yrittäjyyden ja markkinoinnin opintoja ja toinen puoli ammattitaidon lisäämistä.

Marja Hollo: Tutkinnon perusteiden luomisessa haasteellisia tavoitteita on muuallakin kuin sirkuksen ammatillisissa opinnoissa. Lähtökohtana on peruskoulusta tuleva nuori, jonka tulee opiskelun avulla saavuttaa laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet, jotta koulutuksen

jälkeen voi toimia ammatissa muuttuvissa tehtävissä. Siksi tutkinnon perusteet on saatava vähän laajemmalle pohjalle kuin se, miten Lahdessa koulutusta parhaillaan järjestetään.

On myös muistettava se vaihtoehto, jos on hankkinut osaamista taiteen perusopetuksessa, niin voi hankkia osaamista ja suorittaa ammatillisen perustutkinnon tai ammattitutkinnon.

Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma, joka tehdään viideksi vuodeksi, ohjaa opetusministeriön ja Opetushallituksen opetuksen kehittämistoimintaa. Kehittämissuunnitelmassa otetaan kantaa myös määrälliseen kehittämiseen. Kulttuurialan koulutusta ollaan vähentämässä 1/3, mutta koska sirkusalan koulutus on jo minimissään, niin tämä tuskin vaikuttaa sirkusalaan.

Yksi esille noussut kysymys on, miksi sirkuksen historia ei enää ole omana tutkinnon osana. Tutkinnon perusteisiin tutkinnon osat kirjoitetaan työelämän toimintakokonaisuuksina ja sirkuksen historia ei ole toimintaa. Sirkushistorian tunteminen on tietopohjaa tekemiselle ja voi sisältyä vaikkapa sirkusesiintymisen tutkinnon osaan. Tämä on ollut hyvin haastava kysymys kaikissa kulttuurialan tutkinnoissa. Työelämälähtöisyys merkitsee opintojen kautta saatavaa tekemisen osaamista. Vapaasti valittavia tutkinnon osia on tutkinnoissa 10 opintoviikkoa.

Opetushallituksessa ammatillinen koulutus ja aikuiskoulutus on tämän vuoden alusta toiminut myös fyysisesti samassa ammattikoulutus-toimintayksikössä. Koulutuksen yhteydessä toimivat lisäksi koulutustoimikunta ja tutkintotoimikunta. Sirkusalallakin tulee varautua näyttötutkintojen suorittajiin.

Petri Heikkilä: Salpauksessa näyttöaineistoa valmistellessa oli kutsuttu paljon sirkusalan työnantajia mukaan kommentoimaan, mutta vain Sirkus Finlandia, Tanssiteatteri Hurjaruuth ja Lahden kaupunginteatteri olivat osallistuneet. Työelämän tarpeet tulevat huomioon otetuiksi tosin myös Salpauksessa opettavien opettajien kautta, jotka toimivat aktiivisesti alalla myös opetustehtävien ulkopuolella.

Riikka Åstrand: Tämä on myös yksi niitä tilaisuuksista, jossa sirkuskenttä pystyy vaikuttamaan tutkinnon perusteiden muodostamiseen. Tulen myös laittamaan asiakirjat esille Salpauksen verkkosivulle, jossa niitä voi käydä tämän kevään mittaan kommentoimassa. Vastaavia tilaisuuksia voidaan tämän kevään aikana myös järjestää lisää.

Marja Hollo: Kun tutkintojen perusteita on uudistettu, niin käsitteitä on yhdenmukaistettu kuten, ammatillisessa peruskoulutuksessa käytetään sanaa opiskelija, näyttötutkintojärjestelmässä käytetään tutkinnon suorittaja.

Tutkinnon rakenne koostuu ammatillisista tutkinnon osista, valinnaisista ja pakollisista tutkinnon osista. Tanssi, musiikki ja sirkus tekevät samaan aikaan tutkinnon perusteita. On hyvä että saadaan samantyyppisille asioille samankaltaisia sisältöjä.

Keskustelua käydään siitä, mikä on pakollista ja mikä valinnaista. Kuinka paljon tätä pitäisi katsoa myös perinteisen sirkuksen näkökulmasta?

Ammattitaidon arvioinnin asteikko on kolmiportainen: tyydyttävä – hyvä – kiitettävä. Osaamisen tulisi lähteä työelämän tarpeista tai siitä mitä sirkustaito ammattina on, mitkä ovat ne lähtökohdat, jotka kaikkien tulee osata ja saadaanko niistä ammattitaitovaatimuksista koko alalle tutkinnon osa ja miten valinnaisuudet määritellään. Esiintyminen ja markkinointi ovat ammattitaitoa osoittavia tutkinnon osia, ei sirkushistorian opiskeleminen.

Elinikäisen oppimisen avaintaidot on sovittu EU:n tasolla. Petri Heikkilän puheenvuorossaan esiin nostamista asioista opiskelijan osaamisena arvioidaan mm. vuorovaikutusta ja yhteistyötä kolmiportaisella asteikolla. Petrin mainitsemista asioista asenne ja nöyryys sopivat ammattietiikan sisään, mutta niiden arvoiminen onkin jo vaikeampaa.

Työprosessin hallinta, työmenetelmien ja -välineiden ja materiaalin hallinta, työnperustana olevan tiedon hallinta, elinikäisen oppimisen avaintaidot ovat asioita, joiden suhteen osaamista arvioidaan. Esimerkiksi ”sirkusalan tekniset perusvalmiudet” arvioidaan työprosessin hallinnan, työmenetelmien ja -välineiden ja materiaalin hallinnan, työnperustana olevan tiedon hallinnan ja elinikäisen oppimisen avaintaitojen kannalta.

Salpauksessa arviointia tapahtuu koko koulutuksen ajan, mutta suurin osa opetettavista asioista on paras arvioida koulutuksen loppuvaiheessa, koska taidot kehittyvät kohti loppua.

Marja Hollo: Tutkinnon perusteet eivät puutu siihen miten ja missä vaiheessa koulutuksen järjestäjä suorittaa arvioinnin. Kannattaa muistaa että kun on kyse kriteeriperusteisesta arvioinnista, että ohjaako opettajan tekemä arviointi kriteereihin. Tärkeää on myös ohjaava ja kannustava arviointi.

Riikka Åstrand: Sirkusalan tutkinnon perusteiden luominen

Kokouksessa esitelty versio sirkusalan tutkinnosta on tämän muistion liitteenä.

Tässä vaiheessa kun perustutkinnon perusteita ollaan tavallaan tekemässä toiseen kertaan, on hyvä joukolla pohtia niitä perusteita, mille tutkinto rakennetaan. Tässä käsitellään perustavaa laatua olevia kysymyksiä siitä, Mitä on sirkus? Mitä lajeja siihen kuuluu? Mitä sirkusartistin tulee osata?

Nyt teemme paperia, jonka pohjalta opintoja voidaan järjestää. Jos jokin osa-alue jää nyt puuttumaan sitä ei käytännössä voi opettaa, paitsi koulun omanopetuksen puitteissa.

Toinen haaste on se, että tutkinnon perusteet on perusteet paitsi oppilaitoksissa järjestettävälle opetukselle samalla myös perusteet sille, mitä näyttötutkinnoissa tulee osata. Samat vaatimukset koskevat siis 16-17 -vuotiasta opiskelijaa kuin 30 vuotta alalla ollutta ihmistä, joka haluaa näyttötutkintona tehdä tutkinnon.

Riikka Åstrandin hahmottelema tutkinnon perusteet -paperi on muistion liitteenä. Paperin pohjana on vuosi sitten päätökseen saatu ”sirkusalan opetussuunnitelmien perusteet”, mutta mallia on otettu myös lähialojen tutkinnon perusteista ja muutoksia tehty myös OPH:n kommenttien perusteella.

Opintoviikko määritellään 40 tuntia opiskelijan työtä. Sitä, kuinka paljon se sisältää oppilaitoksessa tapahtuvaa opetustyötä ja kuinka paljon opiskelijan itsenäistä työtä, ei tutkinnon perusteet määrittele. Tällä hetkellä Salpauksessa yksi opintoviikko jaetaan 29 opetustuntiin ja 11 oman työn tuntiin.

Riikka pyytää sirkuskentän kommentteja erityisesti seuraaviin kohtiin:

- Perustutkinnon tavoitteet.
- Sirkusalan kuvaus ja arvoperusta.
- Mitä pakollisia opintoja vaadittaisiin sirkusartistilta? Mitä valinnaisia?

Nyt pakollisissa opinnoissa on neljä kokonaisuutta: tekniset ja taiteelliset perusvalmiudet, sirkusesityksen valmistaminen ja erikoistumislajin tekninen osaaminen. On hyvä kysymys, että jos sirkuslajin tekniset perusvalmiudet pitävät sisällään akrobatiaa ja pariakrobatiaa, niin pystyykö esimerkiksi 30 vuotta alalla ollut taikuri näitä osioita suorittamaan näyttötutkinnossaan?

Entä millä perustein tutkinnon voi saada? Riittääkö esimerkiksi osaaminen yhdessä sirkuslajissa tutkinnon saamiseksi? Entä mitkä on ne lajit jotka kuuluvat sirkukseen tässä yhteydessä? Onko koulutuksen piirissä tarkoitus olla kaikki klassiset sirkusalat ja pystytäänkö tutkintoa kirjoittamaan niin, ettei mikään laji tulisi suljetuksi pois?

Marja Hollo: Olisiko ratkaisu se että sirkusalan ammattitutkinto rakennettaisiin eri sirkuslajeille?

Riikka Åstrand: Minusta tuntuu että estraditaiteessa tulisi olla oma tutkintonsa.

Helmikuussa OPH järjestää koko päivän keskustelutilaisuuden, jossa aihetta käsitellään eteenpäin siitä, mihin keskustelu jäi Sirkusfoorumissa. Tilaisuuteen ovat tervetulleita kaikki aiheesta kiinnostuneet.

Salpaus ja OPH ovat perustaneet työryhmän tutkinnon perusteiden työstämiseen. Se kokoontuu kerran kuussa. Jäsenenä on tällä hetkellä kaksi OPH:n edustajaa, Riikka Åstrand, Petri Heikkilä sekä opiskelijoiden edustaja Salpauksesta. Tutkinnon perusteiden työstämiseen on mahdollista tulla mukaan myös osallistumalla työryhmän kokouksiin. Työstä maksetaan matkakorvaus.

Tutkinnon perusteisiin voit vaikuttaa myös lähettämällä palautetta ja kommentteja Riikka Åstrandille osoitteeseen riikka.astrand@salpaus.fi tai soittamalla 050-5394555.

Työn alla olevat versiot tutkinnon perusteista tulevat näkymään Koulutuskeskus Salpauksen nettisivuilla osoitteessa: <http://www.salpaus.fi/estraditaide/ajankohtaista/>